

יונתן אמיר על "המאחרים"

המלחמה והמינים

הרומן החדש של אגור שיף מציג מודל קוטבי של גבר
ישראלי: מאצ'ו או עלה נידף ■ אבל דווקא קשת הדמויות
הנשיות שבספר היא שמעניקה לו כוח ורעננות

המרכזית בה. זו ליאורה, אשתו, שסעדה אותו כששכב מחוסר הכרה, השלימה עם פציעתו וחיה עימו עד שנפטר בשנות ה-90. כעת היא יוצאת יום אחד, זמן קצר אחרי מלחמת לבנון השנייה בשנת 2006, ויורה ברמטכ"ל. מדוע כעת ומדוע דווקא ברמטכ"ל? התשובה נותרת עמומה ונדמה שהיא החלק הפחות מעניין בסיפור.

"המאחרים" מדלג בין כמה זמנים ומסופר מנקודת מבטן של שתי דמויות. הראשונה היא ליאורה, הנעה בין השנה שלאחר מלחמת ששת הימים, עת סעדה את בעלה והתקשתה להתמודד; הן עם השינוי שחל בו בעקבות הפציעה, והן עם הפער ההולך וגדל – בין הגבר המתפורר שבביתה, לליבידו הלאומי המתודלק בשיכרון הניצחון של החברה שסביבה, לתקופת מלחמת לבנון השנייה, על הבלבול, הרכרוך ואי ההבנה שהשתרה.

נקודת המבט השנייה היא זו של ד"ר ירמי בלוך, פסיכיאטר עם צרות משלו המבקש להבין את פשר מעשיה של ליאורה. הפרקים המוקדשים

1 יומה השני של מלחמת ששת הימים יצא סגן מיכאל (מיקי) כרם לכבוש את ירושלים ונפגע מכדור שפילח את מצחו. במשך 11 שבועות שהה בטרומת כשא"תו ליאורה יושבת לצד מיטתו בבית החולים. משהתעורר לפתע, בשבת בבוקר, פרץ בכי תמרורים. כשנרגע, התברר שגופו חוזר לעצמו במהרה. הוא הצליח לקום, להתהדר, לאכול ולעשות כל פעולה יומיומית אחרת שנהג לבצע לפני שנפצע.

רק דבר אחד הלך לאיבוד במלחמה – הליבי-דו. מיקי כרם החדש לא חשק עוד באשתו, וגם לא באף אישה אחרת. הוא, קיבוצניק גבוה וחד סוף, טורונט למשפטים וקציין במילואים, סחבק קלאסי ופולרטטן שיצר לעצמו מוניטין של רודף שמלות, ביקש לפתע לנתק כל מגע עם העולם. פציעתו של מיקי כרם מחוללת את עלילת ספרו של אגור שיף "המאחרים", אולם כרם אינו הרמות

מוחצנות ובלתי נסלחות. ברומה לספרו הקודם של שיף, "בחול", שליווה את רפ"ק רמי דינור במסע ביי לוש ערב מלחמת יום הכיפורים והתייחס לקולקטיב הישראלי המתפורר, גם "המאחרים" עוסק באמונות ובקלישאות לאומיות ובהתפרקותן. שיף מציב מודל דיכוטומי של גבריות לאומית: או מאצ'ז מסוקס אך צייתן המגולם בדמותו של מיקי הישן ויתר הגברים בסביבה, או עלה נידף ושברירי, המסרב לשתף פעולה, המיוצג על ידי מיקי החדש וגם על ידי ד"ר בלוך.

אל מול החלוקה הפשטנית הזו ניצבות בספר נשים המייצגות חוויית חיים והבנה מורכבת, הנבנית מתמרונים בין ציפיות חברתיות ורפואיות התנהגות מקובלים לבין תובנות פרטיות וניסיונות התקוממות. חוה השאירה בקיבוץ שלושה ילדים ויצאה לשיירות בן שנתיים בצבא הבריטי; משחזרה, נמלכה בדעתה ואת בנה הרביעי ביקשה לגדל כמו ידה, בניגוד למדיניות הקיבוץ (והנה, דווקא הבן שגור דל בחום הפך לאדם מיוסר והתאבד בגיל צעיר). גם דיוואטה השאירה בביתה שלושה ילדים ונסעה לישראל כדי לפרנסם, וכעת היא מפצירה במטרי פלת הקשישה לאכול כאילו היתה בתה. ליאורה, כאמור, מקבלת את מיקי ומשלימה עם פציעתו, אך יום אחד כעבור עשרות שנים יורה ברמטכ"ל. וצופי? היא כלל לא טורחת להודיע לבן זוגה על הלידה, כי "מי שרוצה להיות אבא צריך קודם כל להפסיק להיות תינוק". אל קשת הרמויות הנשיות הללו מצטרפת גם אורלי – זונה שליאורה פוגשת באקראי, שמתגלה כמורכבת ורגישה.

מבחינה זו, בד בבד עם סימונה השיטתי של התפרקות הגבריות הקלישאתית, הספר בונה קלישאה של נשיות המזוהה עם שכל ישר, תבונה וחשיבה ביקורתית. הנשיות הזו היא מודל של התנגדות לסדר הקיים וחתירה תחתיו, גם אם היא נעשית באופן פסיבי וביתי.

סופו הלא פתור של הספר נראה על פניו כנייטיון להימנע ממכשולים, אולם למעשה כאן מגיעה לשיאה נקודת המבט הנשית שבסיפור. ההתנקשות מסמנת מצד אחד כישלון להפר באופן יסודי את הסדר הגברי המיוצג (באופן אקראי) על ידי הרמטכ"ל, ומצד שני את התהוותה של אחוות נשים בין־דורית. ■

המאחרים / אגור שיף
עם עובד, 369 עמ'

צילום: זיו קורן

ספר שנוסק באמונות לאומיות. חיילים במסע אלונקה

נוספת על מותו של עבר ספק מדומיין המזוהה עם תמימות, טוהר כוונות וצדקת הדרך. אולם ככל שמתקרמת העלילה, נרמה שעד כמה שמיקי החדש, הרופס והתימהוני הופך קשה להבנה, כך מיקי הישן הופך בלתי נסבל. לפתע כל המגרות, הבודגנויות, הכוחנות ואי האמינות שהוחלקו ונסלחו עד כה, אינן ניתנות עוד לטשטוש באמצעות קסם אישי ומצ'ואיזם. ככל שמיקי מתרחק מהדמות שהיה לפני המלחמה, תכונותיה של הדימות, שחוזרות ועולות בשיחות עם חברים מהפלוגה והקיבוץ, בני משפחה ומאהבות לשעבר, הופכות

לו בספר מחולקים לשיחות בין המטפל והמטופלת ולמונולוגים של ד"ר בלוך בינו לבין עצמו. ברקע משתלבות עוד ארבע נשים – חוה, אמו הקשישה של מיקי – קיבוצניקית חלוצה, ותיקה ומפוכחת; דיוואטה – המטפלת הפיליפינית המלווה אותה; צופי – צעירה מהצפון הנמצאת בסוף הריון ומתארכת בביתה של ליאורה בתקופת מלחמת לבנון; וקטי – בתה התינוקת של צופי, שנוולדת לקראת סוף הספר.

בראשית הקריאה מצטייר "המאחרים" כספר געגוע נוסף אל ישראל של פעם. הניגוד החריף בין החיות שלפני המלחמה לחידלון שלאחריה, נראה כקינה